

Overzicht workshops en lezingen geschiedenisdag

Grote lijnen – Fascinerende details

vrijdag 17 september 2010

Onderstaand vindt u een beknopte omschrijving van de programma-onderdelen. Op het aanmeldingsformulier kunt u uw keuze aangeven.

Plenaire lezingen

Openingslezing:

Ad van Liempt 'Grote lijnen – Fascinerende details: de serie *De Oorlog als casus*'

Ad van Liempt werd vorig jaar onderscheiden met de *Beeld en Geluid Oeuvre Award* voor zijn werk als journalist en televisiemaker. Zijn werk heeft vooral betrekking op de geschiedenis van de 20^e eeuw. Hij was de bedenker van het programma *Andere Tijden* en kreeg vorig jaar veel waardering voor de serie *De Oorlog*. In zijn presentatie gaat hij in op het probleem van het construeren van een groot verhaal met behoud van fascinerende details, vanuit de invalshoek van de documentairemaker.

Slotlezing:

Prof. dr. Leo Lucassen 'De rol van migratie in de globalisering van de wereld (sinds de 15e eeuw)'

Met de ontdekkingsreizen vanaf het einde van de 15^e eeuw is migratie naar andere delen van de wereld, zowel naar de Amerika's als Azië, sterk toegenomen. Tijdens de eerste ronde van de globalisering (tot aan de 19^e eeuw), waren het niet alleen miljoenen Europeanen die hun geografische horizon verbreedden. Tegelijkertijd en ook al voorafgaand aan die Europese expansie bouwden talloze inwoners van China, India en andere Aziatische landen, hun netwerken verder uit. Bovendien verhuisden miljoenen Afrikanen als slaven naar het Amerikaanse continent. In deze lezing zal worden ingegaan op de belangrijkste migratiestromen en hun belang voor het proces van globalisering.

Keuzeprogramma ronde 1 (11:45-13:00 uur)

1.1 Sessie van twee lezingen (combinatie)

- De Gouden Eeuw van de anonieme massa: immigratie en sociale verhoudingen in zeventiende-eeuws Amsterdam

door dr. Erika Kuijpers (Universiteit Leiden)

Hollandse steden zoals Leiden, Haarlem en Amsterdam groeiden explosief in de zeventiende eeuw. Die groei was hoofdzakelijk te danken aan massale immigratie. Deze lezing gaat over de integratie van duizenden nieuwkomers in Amsterdam waarbij we vooral kijken naar de gewone mensen. Wie waren deze mensen en waarom hadden ze huis en haard verlaten? Wat waren de gevolgen van de immigratie voor de stad? Ontstonden er ook problemen en wat deed de overheid daaraan?

- Geld in de Gouden Eeuw

door dr. Oscar Gelderblom (Universiteit Utrecht)

Wilt u met uw leerlingen echt onderzoek doen in de Gouden Eeuw? In deze lezing wordt een kant-en-klare interactieve les gepresenteerd waarmee u met de leerlingen in het leven van een Enkhuizer ondernemer in de zeventiende eeuw duikt. Hoe kwam de meester moutmaker Olff Stevenszoon aan het geld om zijn bedrijf op te bouwen? Leende hij van familieleden of kocht hij op rekening bij zijn leveranciers? En waarin belegde hij de winst die hij maakte: in een woning, in landerijen, in de VOC, of in de Hollandse staatsschuld? Het antwoord op deze vragen is te vinden in de boedelinventaris die na Olffs dood in 1651 werd opgemaakt door een plaatselijke notaris.

Workshops ronde 1:

1.2 Oriëntatiekennis toetsen in centrale examens

door drs. Stefan Boom (Toetsdeskundige)

Het vwo-pilotexamen heeft een aantal nieuwe inzichten opgeleverd over de toetsing van oriëntatiekennis. De trend die in de laatste zes havo-pilotexamens langzaam duidelijk werd, komt in het vwo-examen nog duidelijker naar voren. Het is in het pilot examenprogramma erg moeilijk vragen van een voldoende niveau te construeren. In een workshop zal Stefan Boom, toetsdeskundige bij het Cito, deze problemen bespreken aan de hand van de havo-pilotexamens van de afgelopen jaren en het eerste vwo-pilotexamen.

1.3 Moreel Oordelen over het verleden: een voorbeeld uit de serie *De Oorlog* in de klas

door drs. Elise Storck (ICLON, Universiteit Leiden)

Het programma van oriëntatiekennis stuurt ons met zevenmijlslarzen door de geschiedenis. Dat stelt ons docenten voor uitdagende keuzes: hoe kiezen we concrete en zinvolle voorbeelden bij de abstracte 'grote stappen' en hoe combineren we dat met herhaaldelijke aandacht voor het leren van historisch redeneren (domein A)? Zo lijkt zorgvuldig stilstaan bij moreel oordelen over het verleden niet altijd even voor de hand liggend. Bij lessen over de Tweede Wereldoorlog kunnen we daar echter bijna niet om heen: deze periode geldt nog altijd voor velen als een moreel ijkpunt voor goed en kwaad - en het grijze gebied daar tussenin. Aan de hand van een concreet voorbeeld van ongeveer 10 minuten uit de televisieserie *De oorlog* verkennen we hoe we leerlingen in onder- en bovenbouw kunnen laten nadenken over keuzes die mensen -leeftijdgenoten- toen maakten en hoe we hen kunnen leren bij hun oordeel ook rekening te houden met de context van toen.

1.4 My Lai en de eigen verantwoordelijkheid van soldaten in oorlogstijd

door Noor Geenen MA (Alkwin Kollege)

My Lai en de eigen verantwoordelijkheid van soldaten in oorlogstijd. Aan de hand van interviews met ooggetuigen bij My Lai verkennen leerlingen de verschillende keuzes en motieven van Amerikaanse soldaten en bespreken we als docenten 'kwadrant' als werkvorm voor ethische dilemma's en schokkende verhalen.

1.5 Verhalen vertellen

door Petra Spaan (St. Ludgercollege Doetinchem)

Wie herinnert zich niet de geschiedenisleraar die prachtig kon vertellen? Met de komst van het "nieuwe leren" is deze unieke vorm van kennisoverdracht wat op de achtergrond geraakt. Dat is jammer want vertellen is de oudste vorm van lesgeven. Graag neem ik u, als ervaren storyteller en geschiedenisdocent, mee in het oude ambacht. Na een korte, technische inleiding gaat u zelf aan de slag met twee uitgewerkte voorbeeldverhalen die in de eindexamenklas zeer toepasbaar zijn.

Keuzeprogramma ronde 2 (14:00-15:15 uur)

2.1 Sessie van twee lezingen (combinatie)

- **Gedeelde verantwoordelijkheid: publieke voorzieningen in de Republiek**

door dr. Manon van der Heijden (Universiteit Leiden)

Door het decentrale stelsel en de grote verstedelijking in de Republiek werden publieke voorzieningen (armenzorg, opvang van wezen, conflictregulering, onderhoud van straten en gebouwen etc.) in de Republiek op lokaal niveau georganiseerd. Niet alleen het stadsbestuur maar ook kerkelijke organisaties, beroepsgilden, schutterijen, buurtorganisaties en vele particuliere burgers namen initiatieven om het welzijn van de hele gemeenschap te bevorderen. Als gevolg daarvan ontstond er tijdens de Republiek een verstrengeling tussen de publieke belangen van de gemeenschap en de private belangen van burgers.

- **Vrije vrouwen? De sociale en economische positie van vrouwen in de Republiek (ca. 1580-1795)**

door dr. Elise van Nederveen Meerkerk (Postdoc onderzoeker IISG, Amsterdam)

In deze workshop staat de sociaal-economische positie van de vrouw in de Republiek centraal, en de veranderingen en continuïteit hierin in de zeventiende eeuw en de achttiende eeuw. Aan bod komen de algemene beeldvorming over vrouwen in de vroegmoderne tijd, de juridische positie van de vrouw en het belang van de huwelijks status, en ten slotte de positie van vrouwen op de vroegmoderne arbeidsmarkt. Uiteindelijk moet duidelijk worden in hoeverre de dynamiek van de Republiek de vrijheden van de Nederlandse vrouw heeft beïnvloed: was de 'Gouden Eeuw' ook een gouden tijdperk voor de Nederlandse vrouw?

Workshops ronde 2:

2.2 **Controverse in Valladolid (1550): over indianen en het veranderende mensbeeld**

door dr. Stephan Klein (ICLON, Universiteit Leiden)

In deze workshop gaan we aan de hand van een concreet voorbeeld na hoe we leerlingen kunnen laten redeneren over *multiperspectiviteit* en *standplaatsgebondenheid*. Het voorbeeld staat "in het hart" van een van de kenmerkende aspecten en gaat over het veranderende mensbeeld door de ontdekking van de indiaanse bevolkingen in Amerika. We onderzoeken de visies van Juan Sepúlveda en Bartholomé de las Casas tijdens het beroemde debat in Valladolid, georganiseerd door Karel V.

2.3 **Moreel Oordelen over het verleden: een voorbeeld uit de serie *De Oorlog in de klas***

door drs. Elise Storck (ICLON, Universiteit Leiden)

Het programma van oriëntatiekennis stuurt ons met zevenmijlslarzen door de geschiedenis. Dat stelt ons docenten voor uitdagende keuzes: hoe kiezen we concrete en zinvolle voorbeelden bij de abstracte 'grote stappen' en hoe combineren we dat met herhaaldelijke aandacht voor het leren van historisch redeneren (domein A)? Zo lijkt zorgvuldig stilstaan bij moreel oordelen over het verleden niet altijd even voor de hand liggend. Bij lessen over de Tweede Wereldoorlog kunnen we daar echter bijna niet om heen: deze periode geldt nog altijd voor velen als een moreel ijkpunt voor goed en kwaad - en het grijze gebied daar tussenin. Aan de hand van een concreet voorbeeld van ongeveer 10 minuten uit de televisieserie *De oorlog in de klas* verkennen we hoe we leerlingen in onder- en bovenbouw kunnen laten nadenken over keuzes die mensen -leeftijdgenoten- toen maakten en hoe we hen kunnen leren bij hun oordeel ook rekening te houden met de context van toen.

2.4 **Oriëntatiekennis toetsen in centrale examens**

door drs. Stefan Boom (Toetsdeskundige)

Het vwo-pilotexamen heeft een aantal nieuwe inzichten opgeleverd over de toetsing van oriëntatiekennis. De trend die in de laatste zes havo-pilotexamens langzaam duidelijk werd, komt in het vwo-examen nog duidelijker naar voren. Het is in het pilot examenprogramma erg moeilijk vragen van een voldoende niveau te construeren. In een workshop zal Stefan Boom, toetsdeskundige bij Cito, deze problemen bespreken aan de hand van de havo-pilotexamens van de afgelopen jaren en het eerste vwo-pilotexamen.

2.5 Verhalen vertellen

door Petra Spaan (St. Ludgercollege Doetinchem)

Wie herinnert zich niet de geschiedenisleraar die prachtig kon vertellen? Met de komst van het “nieuwe leren” is deze unieke vorm van kennisoverdracht wat op de achtergrond geraakt. Dat is jammer want vertellen is de oudste vorm van lesgeven. Graag neem ik u, als ervaren storyteller en geschiedenisdocent, mee in het oude ambacht. Na een korte, technische inleiding gaat u zelf aan de slag met twee uitgewerkte voorbeeldverhalen die in de eindexamenklas zeer toepasbaar zijn.